СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 188. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 13 серпня, 1934

VOL. XLII. No. 188. Jersey City, N. J., Monday, August 13, 1934. THREE CENTS.

УРЯД ПРО РОЗМІРИ НАСЛІДКІВ ПОСУХИ

ВАШИНГТОН. — Департамент рільництва покінчив свої розсліди над станом зборів рільничих продуктів у краю і каже в своїм звіті, що цьогорічні збори будуть найнижчі в останніх 30 роках, але недостачі засобів поживи не буде.

Найбільше потерпіла кукурудза, котрої цьогорічний збір буде менший 736 міліонів бушлів як торічний. Назагал пересічна страта на всьому збіжу виносить 19 процентів.

Запевняючи, що край не відчує браку поживи, уряд рівночасно припускає, що ціни на рільничі продукти підуть сильно вгору.

УРЯД БЕРЕТЬСЯ ПОШИРЯТИ ЧЕКАНЕННЯ СРІБЛА.

ВАШИНГТОН. — Департамент скарбу робить приготування використати вповні президентовий розпорядок про націоналізацію срібла та чеканити більше срібних монет.

СТРАЙКАРІ В МИНЕАПОЛИСІ ХОЧУТЬ ГОЛОСУВАННЯ.

МИНЕАПОЛИС. — Страйкуючі трокові візники деяких підприємств домагаються, щоби перед розпочаттям переговорів між юнією та підприємцями вперед серед страйкарів переведено голосування над питанням, чи юнія має право представляти страйкарів. Це становище годиться зі становищем підприємців.

ПЕРЕГОВОРИ В КОЛЕРІ.

ШІКАҐО. — Федеральні робітничі посередники відбули вже конференції з власниками підприємства Колер Компані, у котрій страйк робітників був тлом поважних заворушень, у яких згинули два робітники.

Юнія домагається для робітників заплати 65 центів на годину, 34-годинного тижня праці та признання юнії. На це підприємство дає звичайну відповідь, що юнія не представляє більшости робітників.

ПОЛІЦІЯ БЄ ПІКЕТИ.

НЮ ЙОРК. — Коло 300 робітників, занятих при плетенню одежі, пікетували бруклинську торговельну палату, щоби запротестувати проти пропаґанди палати за компанійні юнії. Поліція палками розганяли пікети.

Страйк у цьому промислі обняв уже 14,000 робітників.

РОСІЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ КОНФЕРЕНЦІЇ НА МЕРТВІЙ ТОЧЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Конференції представників американського уряду з представниками російського уряду в справі сплати російських державних довгів не дали ще ніякого висліду. Тепер якраз ці конференції знаходяться в критичній стадії. Американський уряд відкинув усі пропозиції російського уряду та предложив Росії ще одну пропозицію, котрої приняття залежить тепер від Москви.

ЗАКИДУЮТЬ ДЖАНСОНОВИ НАРУШЕННЯ ЗАКОНА ПРО ВІДБУДОВУ КРАЮ.

ВАШИНҐТОН. — Краєва Рада Робітничих Відносин розглядає жалобу Джана Доневена, голови Юнії Робітників „Найри", котрий каже, що ґенерал Джансон, адміністратор уряду для відбудови краю, викинув його з уряду за те, що він попирав юнії. Колиб доказати цей факт, то буде доказано, що головний урядник бюра для відбудови краю нарушував закон про відбудову краю, на основі котрого зорґанізовано його бюро.

ДЕСЯТКИ ТИСЯЧ РОБІТНИКІВ СТРАЙКУЮТЬ ПРОТИ МЕЛОНА.

АТЛЕНТИК СИТІ (Ню Джерзі). — Виконавчий комітет Американської Федерації Праці потвердив страйк робітників алюмінiових фабрик.

Страйк має обняти коло 20,000 робітників. Зорґанізовані вони в 20 місцевих юніях, звязаних з Американською Федерацією Праці. Найбільше цих робітників в отсих місцевостях: Арнолд, Ню Кенсинґтон, Лоґен Ферi, в стейті Пенсилвенія; Масена, в стейті Ню Йорк; Алкоа, в стейті Тенесі; Іст Ст. Луис, в стейті Ілінойс; та Бейден, в стейті Норт Каролайна.

Власниками копалень і фабрик є члени родини Мелона, котрий був секретарем скарбу в кабінеті президента Гувера.

ВІДГУКИ ОМНІБУСОВОЇ КАТАСТРОФИ В ОСИНИНҐУ.

ГВАЙТ ПЛЕЙНС (Ню Йорк). — Велика лава присяжних суддів постановила поставити на суд як обвинувачених за вбивство першого й другого ступня трох власників омнібуса, котрий розбився дня 22 липня з членами бруклинського демократичного клюбу по дорозі на гру в „бейзбол" між вязнями Синґ Синґ. Суд установив на кождого з них кавцію в сумі 30,000 долярів.

ПОГРОМНІ НАСТРОЇ НЕ ВГАВАЮТЬ.

Альжирська влада робить всі зусилля, щоб недопустити до дальших погромів Жидів Арабами та щоб спинити погромну аґітацію. В Константині вже арештовано 144 особи, але погромна аґітація шириться далі.

ПОКАРАЛИ БУВШОГО ШЕФА ПОЛІЦІЇ.

Сензаційна карна розправа проти бувшого шефа поліції міста Вінніпеґу, Нютона, за побиття Йосифа Ерліцького, також із Вінніпеґу, покінчилася присудом, на підставі якого суд узнав бувшого шефа Нютона винуватим і засудив його на 20 долярів кари і судові кошти. Нютон поставив був свідка, якусь Еллю Бетті, котра твердила, що Ерліцький у пяному стані впав зі сходів і потовкся. Суддя після переслухання дівчини заявив, що він не вірить дівчині. Він зганив оборону, що вона взагалі важилася ставити перед суд такого свідка.

КНИЖКИ ПРОПАДАЮТЬ У ПРОМИСЛОВИХ ОКРУГАХ.

В промислових містах руйнується папір книжок скорше, як звичайно. Поляґає воно на ділянню сірчаної кислини, що витворюється через спалювання камяного вугля, яке має в собі домішку сірки.

Хто тільки жиє в промислових округах, переконується скоро на своїх ґазетах і дешевих книжках, що деревний папір жовкне й розпадається в дуже короткім часі. Але навіть папір з льняних шмат або з сульфітової целюльози є засуджений на швидку смерть. Як думають, можна зарадити цьому тільки вітренням книжок у повітрі, що його перед тим очищено при помочі розпилювання їдкого калія й їдкого натрія. Розуміється, що на таке може позволити собі тільки біблютека, що вже при її будові взято це під уваґу.

ПАЦИФІСТ ЗНИЩИВ ЦІННИЙ ОБРАЗ.

„Апостол мира" Макс Дортіле є в швайцарському місті Циріху відомою вуличною фіґурою. Ходить по місті, страшить малих дітей своїм розбурханим волоссям, а дорослих дивовижними промовами. За ті промови попався був і до дому божевільних, одначе лише на короткий час. Відтоді впевняє, що терпів за ідею мира.

Недавно Дортіле зайшов до церкви св. Антона тай зараз там зігршився, як глянув на бічний престіл і побачив образ маляря Кунце зі Зуґу. На образі представлено падуанського патрона церкви, св. Антона, як роздає та крає вбогим дітям хліб. Щож Дортіля вразило, як не те, що на образі серед гурту намальованих осіб побачив швайцарського вояка. Тому зараз пішов до дому, одначе небаром вернувся з горнятком олійної фарби та пензлем і потягнув тим пензлем двічі через вояка. Ніхто може був би й не здогадався, хто то так замалював вояка, одначе виновник сам зголосився, написавши лист до редактора місцевої ґазети.

Знищений образ мав велику вартість.

КРІВАВІ КОНКУРЕНЦІЙНІ ПОРАХУНКИ.

Українське похоронне заведення „Харіс" у Львові є досі сіллю в оці чужих підприємців тієї бранжі і деякі з них не перебирають у засобах, щоби йому пошкодити. Вислідом такої боротьби була й така подія: Службовик похоронного заведення „Здона", відомий авантурист Міхал Хіровський, напав на службовика „Харісу" Федора Роя біля загального шпиталю і залізною штабою побив його важко по голові та крижах тільки за те, що він на місці похорону знайшовся швидше від здонівського розбишаки. І є ще Українці, що таким людям поручають свої похорони!

ЯК НА ДІЛІ ВИГЛЯДАЄ?

„Пролетарська Правда" з 18. червня ц. р. доносить, що „17. червня відкрився перший зїзд українських большевицьких письменників у великій салі будинку Червоної Армії. Зїзд під бурхливі оплески обрав до почесної президії цілий склад Центрального Комітету большевицької партії. На почесного голову зїзду обрано під бурхливі оплески Максима Ґоркого".

Мабуть іще не забули Українці, як кілька літ тому цей самий Максим Ґоркий виступив був із заявою, в якій перечив самостійність української мови, і ствердив, що українська мова є діалектом російської мови. Колиж його тепер вибирають почесним головою зїзду, то справді годі собі уявити більше пониження з боку отих українських радянських письменників, яких завданням є в першу чергу стояти на сторожі прав української мови.

НАНОВІШИЙ ШРУБОВИЙ ЛІТАК ЛЯ ЧІЄВРИ.

Весною цього року випробували на французькім летовищі Віллякублей найновіший літак Ля Чієрви (літаки Ля Чієрви підіймаються з місця старту відразу прямовисно вгору). Цей літак має один мотор потужности 140 коней. Може осягнути позему скорість від 20 до 200 кільометрів на годину. Кермування літаком угору і на боки відбувається тільки при помочі відповідного уставлення пропелера. Літак збудували в Анґлії, а закупила його управа французької маринарки. Тягар літака рівний 815 кільоґрамам. Сам літак може забрати ще 270 кільоґрамів товарів. Промір шруби рівний 11.3 метра. Важною прикметою цього літака є те, що він може піднятися зовсім легко з корабля (без помочі додаткових уладжень) і таксамо легко на ньому осісти.

БУВШИЙ ВЧИТЕЛЬ ВАТАЖКОМ ШАЙКИ ВЛОМНИКІВ.

Виленська поліція прихопила нічю двох вломників, що намагалися вломити до „Народнього Банку" й ограбити касу. Вломники це Абрам Таборський і Хаїм Фердман. Як виявилося підчас списування протоколу, Фердман був колись учителем. Одначе попав у таке товариство, що звело його на дорогу злочину. Фердман признався теж, що стояв на чолі шайки вломників, яка доконала багатьох крадежей і сломів.

АДВОКАТ ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА КРАДІЖ.

У Вінніпеґу поліційний суддя Ґреґем засудив адвоката Давида Д. Левіна на рік вязниці за спроневірення $1,600, які то гроші один клієнт передав Левінови на сплату морґеджу.

ШІСТЬ МІСЯЦІВ ТЮРМИ І 10 НАГАЇВ ЗА НАПАД.

Дмитро Борис, з Йорктон, Саск., літ 25, признався до нападу на 79-літню паню Г. Меклечук з наміром грабунку, і зістав засуджений на шість місяців тюрми з тяжкою працею і 10 нагаїв.

Пані Меклечук була вдома в часі нападу і притім так потерпіла, що ще знаходиться в шпиталі.

БІЛА ВОРОНА НА ВИСТАВІ В САСКАТУНІ.

На виставі в місті Саскатуні можна побачити білу ворону, яку зловив І. С. Ордвей з Автлук, Саск. Він збирав у лісі яґоди і завважав, як ворони з криком нападали на щось у корчах і його били. Ордвей з цікавости подався в сторону воронячого крику і на своє здивування побачив, як на галузі стояла зовсім біла ворона, на яку інші ворони нападали і, як здається, хотіли її на смерть задзьобати. Ордвей розіґнав напасників і вимучену вже білу ворону забрав до себе до дому, де він її держав у клітці. Ордвей каже, що недалеко від місця напастування білої ворони чорними була ґрупка чорних воронят і Ордвей припускає, що біла ворона була їх сестрою. Інші чорні ворони хотіли її вбити. Біла ворона належить до дуже рідких винятків.

ВЗОРУЮТЬСЯ НА ПОЛЯКАХ.

У неділю, 17. червня ц. р., в Українській Громаді в Шалеті (недалеко Парижа) читав доклад п. Шульгин на тему: „Ідеольоґія і чин УНР на чужині". В свойому годинному докладі п. Шульгин переказував про те, що робив уряд УНР, чи — як він тепер називає його — „Державний Центр" до 1932 р. Отже п. Шульгин каже, що „центр" стояв і стоїть на ґрунті демократичнім, працює зі всіми політичними українськими уґрупованнями, що нічого нікому не обіцює, як це роблять інші уґруповання, а все буде тоді, коли ми здобудемо Україну.

Підкреслює п. Шульгин, що завдяки цим засадам „Державний Центр" має тепер за собою велику скількість, якщо не всю еміґрацію, та що до „Державного Центру" прислухуються на всіх окупованих землях. (Все тіж безпідставні теревені! — Прим. Ред.).

Щож торкається ідеольоґії та чину „Центру" на сучасні світові події, то докладчик майже нічого не сказав.

Одначе найважливішим, що треба відмінити, це інцидент, який повстав після докладу, а саме: один із присутніх на докладі Українців почав співати революційний гимн „Не пора Москалеви й Ляхови служить", за що його в грубий спосіб виштовхнуто з помешкання, причім найбільшу ревність проявив дириґент хору п. Безнасюк.

Стоїмо на доброму ґрунті, коли „Державний Центр" за зразком Поляків забороняє співати наш революційний гимн. — („Українське Слово", Париж).

БОЛЬШЕВИКИ ОСТАТОЧНО РОЗГРОМИЛИ УКРАЇНСЬКІ ВИДАВНИЦТВА

„ВИЧИСТИЛИ" З ВИДАВНИЦТВА РІЖНИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ТА СОЦІЯЛЬНИХ „УХИЛИСТІВ".

КИЇВ (Україна).—Ґазета „Комуніст" подає довгу низку тих, котрих комуністична влада „вичистила" з українських видавництв та з української телеґрафічної аґенції „РАТАУ". Найбільше осіб „вичищено" за те, що колись були петлюрівцями, меншевиками, або за те, що закрили від влади свою минулість.

Всім закидають „націоналістичний ухил" та партійну нестійність. Тим способом комуністична влада остаточно розгромила українські видавництва, що все були під котролею партії. Тепер годі надіятися, щоб українська книжка знову почала появлятися на Україні у відповідній скількости, хочби й під комуністичною цензурою. Натомісць московське державне видавництво засипле Україну московськими книжками та книжками „національних меншин" на Україні.

ПРИЗНАЧИЛИ ЖИДА КОМІСАРОМ ХЛІБОРОБСТВА.

КИЇВ (Україна). — У „Вістях" видруковано наказ про призначення комісаром хліборобства на Україні Льва Лазаревича Паперного. Новий комісар іменується головою республиканською-земельної комісії на Україні, бо незалежного українського комісаріяту хліборобства Україна не має.

ЖИД І ВІРМЕНИН КЕРУЮТЬ ВІЙСЬКАМИ УКРАЇНИ.

КИЇВ (Україна). — Революційно-Військова Рада Української Округи переїхала з Харкова до Києва. На чолі ради стоїть командуючий військами України Жид Якір, а найближчим його помічником є політичний керівник округи, Вірменин Хаханян.

У Києві тепер розташована 45 большевицька дивізія красної (червоної) армії. Ця дивізія складається виключно з Москалів. Українців усе пакують до війск, що знаходяться на Далекому Сході та поза межами України, як це було в царських часах.

УКРАЇНА НА ПЕРЕШКОДІ СХІДНЬОМУ ЛЬОКАРНУ.

ПАРИЖ (Франція). — Ґазета „Ажанс Економік е Фенансіє" містить велику статтю про Східне Льокарно. Автор статті, сенатор Беронжер, уважає, що таке Льокарно є недоцільним, бо воно буде побудоване на піску. Ніякий договір на Сході Европи не може ґарантувати кордонів там, де вони ще не установлені остаточно.

Зокрема сенатор запитує, яку ґарантію може мати новий доґовір щодо майбутности Клайпеди, Литви, України й „Данціґського коридора". Кожна з цих квестій повалить східнє Льокарно, як паперову хатку.

УТІК З БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ КАТОРГИ.

ХАРБІН (Манджурія). — Сюди втік з большевицької каторги Українець Кравчук. Він каже, що в районі Хабаровська на Далекому Сході комуністи влаштували каторжний табор. В ньому знаходяться до 50,000 людей, переважно українських селян, що боролися проти комуністичної колективізації їх господарств.

Умовини життя каторжан такі жахливі, що в минулому році лише в одному таборі, де був Кравчук, умерли понад 4,000 осіб. За найменшу „провину" комуністи тяжко карають своїх каторжан і розстрілюють їх без суду й слідства. Одною з „легких" форм кари є виставлення людини на мороз в одній сорочці й обливання її водою, поки не задубіє, або літом кладуть голого й звязаного на купу з комахами.

З ВОЛИНІ ТАКОЖ ПАКУЮТЬ ДО ТАБОРУ.

ЛЬВІВ (Західня Україна). — До концентраційного табору в Березі Картуській прибула з Волині чергова партія Українців, яких польська влада в адміністративному порядку, себто без суду й слідства, вязнить у тій каторзі. Ця партія складається з 20 Українців, які походять переважно з повітів: луцького, рівенського, здолбунівського, кремянецького й інших.

Тепер уже в Березі Картуській „репрезентована" вся „соборна Україна", що знаходиться під ляцькою окупацією.

БАПТИСЬКИЙ КОНҐРЕС У БЕРЛІНІ ОСУДЖУЄ НІМЕЦЬКУ ПОЛІТИКУ.

БЕРЛІН. — Тут закінчися Пятий Світовий Конґрес Баптистів ухваленням резолюцій, між котрими одна признає всі держави винуватими за вибух війни, отже осуджує основу версайського договору, що, мовляв, війну викликала Німеччина, а друга осуджує переслідування одної нації другою.

НІМЦІ БАЧАТЬ НЕБЕЗПЕКУ ДЛЯ ТОРГОВЛІ.

БЕРЛІН. — Інститут для Бизнесового Розсліду видав звіт свого розсліду зі стану заграничної торговлі Німеччини, котрий уперше від націїстичного перевороту розкриває явно, що ця торговля знаходиться в тяжкім стані.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійськом часто):	
One year	$ 2.00	На рік	$ 2.00
Six months	$ 1.25	На пів року	$ 1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Загряниці:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

тел. „Свобода" Bergen 4-6237 тел. У. Н. Союза Bergen 4-1010.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МОЛОДЬ.

Справедливо говориться, що майбутність належить молоді. Дійсно, життя так збудоване, що на зміну батькам приходять діти, які мають продовжити працю своїх батьків та закінчити те, що батьки лишили до сповнення своїм дітям. Молодь свідомо має готуватися до тої ролі, яку їй доведеться згодом відограти в життю взагалі, чи в життю свого народу зокрема.

Практика життя виробила так, що до певного віку молодь учиться, приглядається до життя, готуючися стати активним чинником у ньому. Є певні ділянки життя, де молодь, ще до закінчення свого підготування до самостійної провідної праці, може проявити свою діяльність, активність та ініціятиву. Але є також певні ділянки життя, де молодь ще не є підготована до самостійної діяльности, а тимбільше, де вона не встані стояти на проводі.

В нормальних умовинах життя воно так і робиться, що молодь учиться, готується до провідної ролі, щоб якнайбільше виявити себе на самостійній праці. Чим більша й основніша підготовка замолоду, тим з більшим успіхом особа розвиває свою працю в дальшому. Це основа кождого проґресу, основа кождої розумної й творчої діяльности. Спостерігаємо, що чим культурніша нація, що чим вона вищу має цивілізацію, тим більше часу й труду молодь присвячує свому приготуванню до діяльности в зрілому віці. Життя цивілізованої сучасної нації є надзвичайно складним і тому до активної участи в нім треба готуватися з великою витратою труду, довгого часу, сили й енерґії.

Та трапляється так, що якийсь нарід, або, як тепер, майже цілий світ, вибивається зі шляху нормального життя. Тоді й молодь підпадає загальним настроям і забуває, що вона повинна, поки не запізно, готуватися до провідної й творчої праці. Така молодь, як кажуть, забігає наперед і береться до праці, яка їй не під силу, до якої вона ще непідготована теоретично й не має практичного досвіду. Така молодь передчасно старається зіпхнути геть старших провідників, завчасно поховати старше покоління, й з того повстає боротьба між молодю та старшим поколінням.

Боротьба така шкідливо відбивається на цілому народі, на певній країні. З неї користають вороги, а життя народу занепадає, починає штигулькати й дезорґанізуватися. Вини в цьому нема нічиєї, але факт лишається фактом і годі його не спостерігати, коли він існує в реальному життю. Треба прикладати з обох сторін зусилля, щоб молодь розвивалася нормальним шляхом, щоб відповідно підготованою прийшла до проводу в нації на зміну старшого покоління. В цьому лежить запорука поступу, а то й життя цілої нації.

ТРАГЕДІЯ ДОЛЬФУС

Відень, дня 31/VII. 1934.

Які дні!

Ще не прогомоніли гаразд еха крісових і гарматних вистрілів, які потрясли Австрією цього року з вибухом лютневої революції, а тут уже нова революційна заверуха:

Канцлер Дольфус убитий австрійськими революціонерами, а вслід за тим вибухнули у краю **націвські ворохобні**, яких жертви уже тепер доволі значні. А що далі? Ввесь світ дивиться з трівогою на малу австрійську країну, де вже від довгого часу ведеться зі сторони німецьких націонал-соціялістів з табору Гітлера безоглядна пропаганда за злуку Австрії з Німеччиною. Пропаганда, яка в останніх часах перемінилася в явну боротьбу проти австрійського уряду при допомозі невгаваючих динамітних і збройних замахів на державне добро й людей. А прийняла та боротьба щораз більш ворожі форми тому, що дотеперішній голова австрійського уряду, щойно вбитий канцлер д-р Енґельберт Дольфус — покликаний на це становище дня 20. V. 1932 р., поставився до націвської пропаґанди в Австрії з самого початку вщерть неґативно, видвигнув проти неї клич „**повної незалежности (отже сепаратизму!) австрійського краю**, і з усією енергією почав той клич переводити в життя, спираючись притім головно на свій тісний звязок з Мусоліні, з Францією і з Ватиканом. Причім кожна з тих чужих держав мала і жадливо берегла у вислідах діяльности Дольфуса свій окремий, точно намічений політичний інтерес. Воно відомо, що Дольфус здобув собі швидко сильну партію не тільки в Австрії, але й у всім дипльоматичнім світі Европи, який згодом почав пізнавати й цінити в ньому небуденну людину. Правда — основна суть його політики, а саме: розрів з національною Німеччиною, мусіла на перший погляд настроювати всякого проти нього, і то не тільки в колах, зорієнтованих на Німеччину Гітлера. Бож Австрія і Німеччина це по своїй мові, культурі і по свойому минулому дві рідні сестри, два середовища одного й тогосамого народу, не інакше ось, як нпр. Велика Україна й наша Галичина. І тому такий засадничий і непримиримий розрів тут, як той, що став і щораз більше поглиблювався з політикою д-ра Дольфуса, являвся зразу стільки неприродним, що й невідповідальним і з гори засудженим на щонайгостріший осуд, не тільки зі сторони німецьких, але й австрійських націстів. Але після того, як д-р Дольфус, розвязавши парлямент, став фактично диктатором Австрії він у своїм, ворожім до гітлерівскої Німеччини напрямі утверджувався щораз кріпше. І здобув собі згодом своєю смілвістю активністю щораз ширші кола австрійського населення, для яких Дольфусовий клич „**Австрія понад усе!** став набирати щораз глибшого й конкретнішого змісту, особливож після здушення большевицької революти в лютім та проголошення в травні ц. р. корпоративного устрою австрійської державности

„Австрія понад усе, якщо лиш зуміє хотіти!" Так проголошував уряд Дольфуса при кожній нагоді і з кожним святочним походом формацій т. зв. „**Рідного Фронту**" (**VATERLAENDISHE FRONT**). І от у ряди його почали затягатися старі, молоді й намолоди обох полів та всіх слоїв, починаючи від найвищих урядовців аж ген до кадр австрійського селянства, з лона якого Дольфус, як вихованець селянських батьків — з Тексінґ, в Нижній Австрії, де вродився д. 4. X. 1892 р. — вийшов.

„Австрія понад усе!"

Якийже це до траґізму захоплюючий і до траґізму зманливий поклик провідника, засліпленого слушністю патріотичної засади як такої, але повної страшливої обопільности, коли дивитись на неї зі становища соборницьких змагань німецького народу!

Бо як-не-як, а так ось, як нам, Галичанам, не вільно видвигати гасла „**Галичина**" замісць „**Україна понад усе**", таксамо не вільно й малій Австрії проти спільної Матери Німеччини, проклямувати боротьби за якусь безумовну незалежність тоді, коли одинокою правильною носійкою ідеї боротьби за незалежність, та суперемат німецького народу може бути тільки й виключно корінна Велика Німеччина, як спільна вітчина, як прарідна колиска німецької людини. І в тому от і вся помилка і вся траґічна провина тієї на сповид самостійницької політики, що її як одиноку ціль поставив собі був д-р Дольфус, та прямував до її здійснення з енергією, якої пориваючий розмах мав у собі для постороннього глядача щось застрашаюче і щось пожалування гідне заразом. Застрашаюче, коли подумаєш про те, що з тим пориваючим розмахом своєї надзвичайної енергії канцлер Дольфус працював властиво по лінії таємних інтенцій усіх ворогів Німеччини. Тих, для яких Дольфусова „повна незалежність Австрії", мусіла зводитись **тільки до її повного відокремлення від соборницької ідеольогії Німеччини, а з цим і до повної залежности від тих протекторів Австрії, які з жахливістю ненаситних хижаків стоять на сторожі версайських договорів.** А пожалування гідне, коли зважимо, що д-р Дольфус був притім усім ідеаліст найчистішої моди, людина чесна і щляхотна вщерть. Він, фанатик любови до своєї австрійської вітчини, якої традийну достойність як колишньої великої імперії він уважав загроженою і приниженою в наказній, гітлерівським терором вимушуваній сполуці з Німеччиною. І яку він тому за всяку ціну, з посвятою всіх своїх фізичних і моральних сил намагався спасати від — **Німеччини.**

Справді:

Яке пожалування гідне це!

Бо ще й те треба нам притім узяти під увагу, що д-р Дольфус саме завдяки свойому невпинному змаганю до раз вибраної цілі і своїй несхитності на шляху до неї репрезентував на овиді австрійського середовища в повнім значінню цього слова — новий тип, **нову людину.** Бо традиційна австрійська людина, ота з епохи Франца Йосифа, так добре відома й нам, Українцям, і та, що її колись граф Адальберт Штернберг назвав з глумливою іронією „homo austriacus", це все інше тільки не витревалість у вищому змаганню. Тому володіти і правити державою це за австрійською традицією ще від часів Франца І. і Фердинанка Благого — передовсім **примінювання себе до обставин** заключування **хитрих і дешевих компромісів**, чергування **уступок і обіцянок**, словом, оте нікчемне **латання і штукування**, що йому в історії клясична назва: „Fortwursteln". Отак у безконечному ряді міністрів Франца Йосифа, від Байстів і Тафів починаючи, аж ген до Ґавчів, Кербергів і Чернінів — ніде людини з великою концепцією, з державно-творчим поривом, з генїяльною спромогою прочуття майбутнього, з далекозорим передбаченням грядучого. Ні! Тут самі ексцеленції, царедворці, цісарські прислужники й поклонники, компромісовці і хитруни, латайки й міняйли найсвятішими ідеалами народів, а все за „обставинам", „потребами", „конюнктурою", коротко — шахрайством. **Тямимож ми гаразд, якто австрійські власти до останньої хвилі — ще й підчас війни! — не вагались обріхувати нас, а й нас привчили брехати!** — Тож воно притім і не диво, що виховувана такими урядами упродовж довгих поколінь австрійська людина вчилась у своїй буденщині таксамо латати й штукувати життя, як її міністри з цісарем на чолі латаною політикою обманювали народи. Вона ниділа в бездушнім **бюрократизмі,** куди не віяв ніколи леґіт свобіднішого духа. Вона одурманювала себе славетними віденськими оперетками з їх обовязковим. більш ніж наївним „happy ending". І вона вмовляла в себе при концертах своїх „Heuriger-ів" (шинки з музикою) за кожен раз, що так як є, є найкраще і нема чого змагатися проти „обставин" і виборювати якусь долю, не приписану „обставинами", наскільки це коштує неабиякої напруги волі й характеру. І з того то в австрійської людини здавна оте застрашаючо легке примінювання себе до „обставин" та підлягання чужій волі. От за цісарства Австрієць — вірнольояльний підданець Габсбурґів; після розвалу імперії червоний республиканець, трохи не ввесь на послугах большевицького інтернаціоналу; а після погрому соціял-демократії — націоналіст, але не за своїм розумінням, а за диктатом ґітлерівських аґітаторів. Тобто:

За „обставинами" та за „потребою".

І от саме тому нахилови до інертности в пересічної австрійської людини намагався протиставити пок. Дольфус щось ущерть інше, а власне:

Свідоме хотіння по лінії одного, всій країні просвічуючого ідеалу, але хотіння несхитне і трівке, обосноване не на програмах закордонних аґітаторів, а на власнім почуттю тісного звязку з рідною землею. І що в першу чергу він сам зумів хотіти так трівко і несхитно, і не слухати дальших обставин, а видвигатись за всяку ціну понад ті обставини і творити Австрії нове життя по своїй волі і свойому розумінню, що доказав Дольфус як своїм життям, так і своєю траґічною смертю, що її він потерпів як жовнір на боєвищі, до останньої хвилі в боротьбі за свій ідеал, за свою ціль. І в тому він, той осміваний, заедно ворогами розпинаний і врешті таки жорстоко розпятий Дольфус, в австрійськім середовищу — новий тип, нова людина. Діяч, якого нещастям було те, що він як творець австрійського націоналізму тимсамим мусів попасти в непримирний конфлікт з творцями **націоналістичної** Німеччини, наскільки для своєї країни бажав **ідеольоґічної** суверенности. Хоч воно притім певна річ, що не проти Німеччини звертався Дольфус як державник, а проти тих, що стоять тепер на її чолі, та — і головно! — проти метод, якими вони у відношенню до Дольфусової Австрії послугувалися.

Але, на жаль, і тут траґіка ситуації в тому, що ті методи таксамо необхідно обосновані в нашім часі, як і ідеї збройного націоналізму.

Зродила їх ось епоха версайських договорів і Великих Тиґрів, добродію Клємансо...

Очевидець.

ІЗ НАГОДИ СТОЛІТТЯ НАРОДИН ФЕДЬКОВИЧА

(1834—1934).

„А я вам кажу, що прийде небавам чоловік з гір гуцульських, зі своєї родини: той соловій вам заспіває так, що всі поетчуки обернуться в жаби. Ліпянка недоуків книжкових не остоїться, як ся покаже народної мови палата".

Такі слова написав про незнаного ще тоді 27-літнього Федьковича 1861. року Антін Кобилянський, один із небагатьох свідомих тоді на Буковині Українців та з тих, що намовляли молодого поета кинути писати німецькі вірші і звернутися до народньої мови українського народу. А були то часи, коли до Галичини дісталися Шевченкові твори, заворушилася молодь, почала гуртуватися, привертати пошану для народньої мови, яку старше покоління було зовсім закинуло. Хто тоді писав, то вживав якоїсь такої мішанини, що від неї відгонило чужим, мертвим. Тай те, що писали, нікого не могло загріти, бо писали не — поети, а — поетчуки, як каже Кобилянський. Талантів не було. А перші віршики Федьковичеві, що їх помістив був у своїй невеличкій брошурці А. Кобилянський, були й гарні, і свіжі, й заповідали, що автор їх буде не абиякий, а таки великий поет. Це побачили й неприхильники народньої мови в українськім письменстві Галичини, і не хто, а сам Богдан Дідицький перший видав із кінцем 1861. р. збірник Федьковичевих віршів та ще в передньому слові до збірника дуже їх вихвалив. Збірничок той скоро розхопили в Галичині. Про Федьковича забалакали як про нового Шевченка. Найбільше захоплювалася ним тодішня молодь. Коли два роки пізніше Федькович тяжко занедужав на запалення легенів, то молоде тодішнє покоління дуже занепокоїлося: у Львові зібрали його прихильники трохи грошей на лікування, а станиславівські учні наймили були аж двічі Службу Божу, щоб поетові полегшало... Та тільки на Буковині, де народився і пробував Федькович, крім кількох людей ніхто тоді ще не знав про Федьковича. Не диво. Ця країна тоді ще й не починала прокидатися з вікового сну. Свідомих людей було мало, інтелігенція з народу то волощилась, то німечилась; хтож залишався при свойому народі, то, здебільша, не знав, куди йому йти...

А заспівав Федькович у своїх піснях про недолю вояка в далеких краях. То були часи, що людей відривали на цілих дванадцять років від рідні — найкращий вік молодої людини пропадав у „цісарському мундирі". Та ще тоді (1859. р.) випала війна Австрії з Італією, українські полки пігнали аж у італійські землі, де вони билися за цісаря і... тужили за рідною землею. Сам Федькович брав участь у тому поході, сам тужив за своєю Буковиною і свою тугу виспівав у своїх гарних віршах.

Він і пізніше вертався до вояцького життя і змальовував те життя у своїх прекрасних оповіданнях (Три, як рідні брати, Талянка, Степан Зінич і т. д.). Алеж не тільки вояцьке життя цікавило Федьковича. Сам він виріс поміж Гуцулами, й хоч батько його був зайшлий із Галичини, то сам Федькович уже народився в буковинських горах, у селі Сторонці-Путилові, полюбив гуцульський нарід так, що прилип до нього душею, сам себе вважав за Гуцула, убрав народній гуцульський одяг і ходив у ньому ввесь час до самої смерти, чи на селі жи-

ДОБРИЙ ПРОВІДНИК.

(Свобідно за Ф. Паскеном).

(2)

Сонце вже переступило свою найбільшу висоту, коли віхали на малу галявку, яку прорізувала річка.

— Тут будемо попасати, — сказав Дибович і скочив з коня.

Завада дуже любив попасати. З цілої мандрівки попас був йому наймиліший. Не диво. Вючак Дибовича двигав кашу, муку, солонину, деколи мясо. Найважніше для Завади було те, що Дибович усім ділився як з братом, між іншим також горівкою. Коли Дибович скочив з коня, Завада зараз пішов за його приміром. Коні порозкульбачував і кульбаки з вюками поклав накупу під деревом. Назбирав суча і розклав вогонь.

Коли попутані коні паслися у високій, солодкій траві, Дибович став пришкварювати на вогні вуджену свинячу похребтину. Добув з вюків горівку і ковтнувши одну чарку, подав другу Заваді. Завада вдивився у фляшку з горівкою так, як побожний вдивляється в чудотворну ікону. По хвили посідали під деревом на кульбаках і їли похребтину, закусуючи паляницею. Вже насичений, Дибович виймив тютюн і став напихати люльку, щоби пообідавши, закурити. Коли робив се, коні понасторчували вуха і стали несупокійно пирхати. Козак став наслухувати. Почув, що в кущах, куди коні позвертали свої голови, щось бурчить. Він знав, чий то голос. Вхопив рушницю наряджену здоровою кулею і шепнув до Завади:

— Возьми свою рушницю і ступай зараз за мною. Як я стрілю, то ти подаш мені другу і возьмеш мою, щоби ще раз наладувати.

— Який то звір? — спитав швець.

— Медвідь.

Обережно, тихо Дибович посувався берегом ріки. Завада ступав за ним блідий. Під ним угиналися коліна. Під одним кущем козак зупинився і рукою позад себе дав знак, щоби і його товариш станув. Завада використав се так, що рушницю поклав на землі за Дибовичем і сам подався взад. Втік на поляну і виліз на дерево.

По тім боці річки медвідь стояв під деревом і чухався. Від козака до медведя не було пятьдесять кроків. Скритий за корчем Дибович, довго ціляв. заки випалив. Дико ревучи медвідь підвівся на задні ноги. Дибович сягнув рукою взад по рушницю Завади. Коли ніхто її йому не подавав, озирземли. Вгадав, що Завада втік Вхопивши його рушницю, і кинувши на землю свою, козак знов звернувся в сторону медведя. Медвідь доміркувався, що його ворог за корчем. Схилившися по рушницю, Дибович рушив галузками. Його очи іскрилися. Гаркаючи з болю, медвідь кинувся в ріку, щоби розправитися з козаком. Та заки виліз на вищий, під його лапами обсипуючийся беріг, друга куля розторощила його череп. Медвідь впав у воду. Зібрав ще раз всі свої сили і підвівся на ноги. Виліз на беріг і пустився до козака. Козак випалив обі пістолі і дав ногам знати. Надіявся допасти коня і так втекти. Коли вскакував на коня, озирнувся.

Медвідь на ґаляві не показався. Очевидно лиш тому, що впав. Дибович ще хвилю заждав. Коли медвідь далі не показувався, скочив назад з коня і обережно ідучи, вернувся на побоєвище. В кущах медвідь лежав мертвий. Оглянув його і побачив, що одна куля з пістолі увійшла в ліве око. З кулі другої не було сліду. Погиб медвідь від кулі рушниці Завади, хоч і від першої кулі рана була важка. Медвідь був би впав і без другого стрілу, тільки, що вперед був би свою смерть пімстив смертю стрільця.

Козак став ґукати на свого товариша — провідника. Щойно по довгій хвили Завада надійшов, обережно і боязко скрадаючися.

— Моє щастя, що ви бодай рушницю лишили, втікаючи від мене, — сказав Дибович, побачивши швеця.

Засоромлений Завада відповів:

— Коли я побачив медведя, то я погадав собі, що коні можуть сполошитися і втекти. Я лишив вам рушницю і побіг до коней.

— Коні були спутані, — замітив козак.

— Тим гірше могло би статися. Втікаючи, могли собі поломити ноги.

Дибович знав, що він бреше. Сам був коло коней, та Завади там не бачив. З медведя злупили шкіру і взяли оба послідки мяса. Навантажили се на вючака і поїхали далі.

— Будемо мати дощ, — промовив Завада, позираючи на чисте сине небо. — Коби бодай завчасу заїхати до тої хати, про котру я вам згадував.

— Дощ? — спитав Дибович, сміючися. — Хіба не бачите, яке гарне, погідне небо. Ми ще який тиждень не будемо мати дощу. Коби лише посухи не було.

— А я вам кажу, що буде дощ! Мої великі пальці в ночи печуть так, наче би їх в огонь вклав. Коби якнайскорше, до тої хати! Тільки — додав, усміхаючися — не боїтеся ви духів?

— В тій хаті духи? Очевидно! В кождій руїні гніздяться духи і пуджають людей. Я хотів би з таким духом зійтися.

— Чи се, духи, не скажу, Знаю тільки те, що сам чув на власні вуха. В ночи по хаті щось товчеться. Такий, кажу вам, стукіт, що там не один дух, а хіба кілька, або й кільканадцять.

Пальці Завади були добрим ворожбитом. Ледви минула година, як на небі показалися перші хмари. Ставали щораз більші й більші, аж закрили сонце і ціле небо. Ще година далі, і став дощ накрапати. Виїхали з ліса в степ.

— Ось там, де тих пару деревин, наша хата, — сказав Завада, показуючи рукою.

— Тота з духами? — спитав Дибович.

(Дальше буде).

ючи, чи пізніше в Чернівцях. Це були часи, коли ще наші Гуцули не так дуже бідували, були горді на свій рід, не дозволяли себе кривдити, за кривди відплачувалися, любили свої давні звичаї. Все це Федьковичеви дуже сподобалося, й він і в своїх віршах і в оповіданнях змальовував те гуцульське життя. Народні гуцульські оповідання про месника за людську кривду, про Довбуша, так його захоплювали, що він склав і дуже гарний вірш про нього, й великий драматичний твір, над яким працював довгі роки і разураз переробляв, щоб він був не лише гарний, а щоб у ньому Довбуш вийшов на дуже славного борця.

Федькович дуже гарно знав німецьку мову, спершу й писав по німецьки, й навіть видав збірку своїх німецьких віршів („Над Черемошем"), що дуже всім сподобалися, і в цій збірці теж вихвалював Гуцулів по німецьки. Пізніше він багато перекладав на нашу мову з німецької, і віршів, і драматичних творів, а як не перекладав, то переспівував, дособлював до нашого розуміння, й ці переспіви виходили в нього напричуд гарно.

У своїх творах Федькович змальовував рідну йому Буковину, алеж своїм серцем він обхоплював увесь український нарід, зачитувався у творах наддніпрянських письменників так, що вони полишили на ньому великий і нестертий слід і в способі писання, і навіть у мові його (Квітка, Марко Вовчок). А як пізнав Шевченка, то так ним захопився, що перестав уже бути собою; він почав його несвідомо наслідувати, й ці твори, написані під Шевченковим упливом, уже не такі гарні, й не такі гарні, як ті, що їх писав Федькович, не знаючи ще гаразд Шевченка.

Зокрема треба сказати дещо про Федьковича як про письменника для народу. Народню мову знав він так, як ніхто з Українців того часу: всі її відтінки, всі пестливі, чи згрубілі слова, як складати їх докупи, й коли вжити такого, н. пр., високого вислову й не іншого слова; все це він знав добре і все це виходило зпід його пера зовсім природно, влучно, і в міру. Та вже пізніше, як Федькович поначитувався творів інших письменників, той міри вже не видно. Та найкраще це виходить із його оповідань та віршиків для народу, чи для дітей. Усе таке доступне, все таке зрозуміле й найважніше — цікаве. Не диво, що коли „Просвіта" задумала місяць-по-місяцеви видавати книжечки для народу, вона запросила 1872 р. Федьковича на першого постійного редактора своїх видань, — вже передтим, 1871. р., він був почесним членом „Просвіти"! Тоді то він склав свою перерібку з німецької мови „Про село Фармазони" і склав її так цікаво, що по році (1873) розійшовся ввесь наклад (3,000 примірників), і в найближчому році треба було книжку передрукувати (в 5,000 примірників); потім її ще передруковували в 1900. р. (і вже в 8,000 примірників), так вона народови сподобалася. Крім цієї книжечки зладив Федькович ще й інші (12 пісень про св. Миколая, Життя св. Юрія, Колядки і щедрівки і т. д.). Дуже велика шкода, що не вдалося „Просвіті" затримати довше Федьковича у Львові. Поет зі Львовом ніяк не міг зжитися. Через непорозуміння з тодішніми людьми — він після чотирнадцятьох місяців свого редакторства у „Просвіті" вернувся в осени 1873. р. до свого улюбленого Путилова.

Та Федькович не тільки письменник; він і діяч народній та просвітній. Цікаво, що як Шевченко — й Федькович уклав буквар (1867) для шкільної молоді, уклав його цікаво, а що його не затвердила тодішня православна консисторія в Чернівцях, то саме за те, що буквар був складений народньою мовою й народним правописом. А проте тодішня влада високо цінила Федьковича, коли його зробила шкільним іспектором на вижницький повіт (1869. р.). Три роки Федькович надзирав народні школи Вижниччини, й ті, що його знали, казали, що такого розумного повітового інспектора, суворого, алеж справедливого — тоді на Буковині не було... Та кинув він працю Федькович тільки тому, що не хотів скинути з себе гуцульського одягу, — а від нього цього влада домагалася.

Взагалі Федькович приставав тільки з людьми з народу, живя як селяни, зберігав у себе сільські звичаї, господарив, як умів, не соромився й найпростішої чорної роботи, — а що ще до чого, то любив із людьми забавитися, любив у себе селян погостити, і сам ходив до них радо у гості. Так було воно на селі, так було й у війську. За те, що він, хоч офіцир, братався з простими вояками — в нього було багато неприємностей від військової влади. І всім помагав, де міг, і скільки міг; багато роздавав зі свого іншим, та люди дуже його використовували...

Він стояв за права селян, тимто його й поважали, вибрали були (1866) начальником громадським у Сторонці-Путилові (на Буковині він зветься „двірник"); знав, що громадські писарі обдурюють народ, то й сам став за писаря для Сторонця та близького села Сергіїв. Був він і в комісії (1864), що розсліджувала, які громадські грунти позабирали собі були пани — і скрізь сильно вставлявся за правду, за справедливість. Через те його й любили прості люди, а пани вважали його за дивака...

*

8. серпня ц. р. минуло сто літ від народин великого буковинського Українця, що перебув своє громадянство на вже ріс був своє громадянство нз яких років 50. Пізніше воно та дозріло, що вже почало вести пляново національну роботу, на редактора першого свого часопису („Буковина") воно поставило — Федьковича (1885), а 1888. р. справило ювилей його 25-літньої літературної діяльности в Чернівцях...

Багато змінилося від смерти Федьковича. Буковина дожила перед війною розквіту в своїй національній праці, з року на рік зростала поетова слава: повставали товариства, його імени (Бурса для хлопців у Чернівцях), в Чернівцях була вулиця його імени... 1918. р. вулиці Федьковича не стало; його імя не любе новим панам Буковини, його мову викинули з народних шкіл, нове покоління, може, вже й не знатиме свого великого поета. Та наші земляки готуються до величавого святкування памяти великого Українця на Буковині. Ввесь український народ буде з ними...

Над Його могилою (умер поет 11. січня 1888) на чернівецькому кладовищі українська громада поставила гарний памятник, із виписками з його творів. Над памятником сторожить українська молодь, направляє могилу, що року мають її зеленню та квітками вкриває, а на Зелені Свята збирається все, що свідоме в Чернівцях, і память його поминає...

У століття народин великого поета і громадянина буковинської землі схиляємо й ми низько свої чола перед світлою памяттю незабутнього народолюбця.

Василь Верниволя.

(„Життя і Знання").

ЗАВДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ СТРІЛЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ НА ЕМІГРАЦІЇ

Предтеча українського революційного націоналізму, Леся Українка, писала: — „Угодове життя, — не життя, а повільне вмирання від щастя, від безжурного, нітотрібного добробуту. Бо де нема боротьби, цеї конечної умови життя, там нема трагедії, що дає глибокий зміст життю".

Ця духова революціонерка ні в одній своїм творі не радила грядучому поколінню „мечі на плуг перекувати, — обіт будучини орати", — змагалася в душах читачів викресати велике крицеве „**хочу**", здобути ту націоналістичну Українську Державу, в котрій може бути місце тільки для синів Української Нації, а не для її пасинків.

Сакія Муні (індійський пророк) казав: — „народоводці хочуть дати можливість сучасному поколінню жити в тихій і глибоко-солодкій задумі" — а Леся Українка в своїх національних фільософічних творах радила нам „через глибокі ріки крови, гори мук страшних дійти до повного панування у власній хаті, на власній ниві".

Дійсно, чи існує щастя, якеб звалилося з неба для окремої одиниці, а тимбільше для поневоленого народу?!

Щастя з неба не падає. Воно здобувається боротьбою. Раб, не в силі випросити собі волю; він може осягнути її, вхопивши свого гнобителя за горлянку.

Точнісінько такою самою фільософією в своїй національній боротьбі мусимо керуватися і ми — Українці.

Сумна історія минулого нашого життя дала нам яскраві докази, що шлях до повного визволення йде не через „вільну школу і трибуну", як говорив М. Драгоманів, а через димну народню кузню, де під молотом націоналізму кується тверда воля, здобути собі право на вільне, не рабське життя.

Андрусвський, Переяславський і багато інших умов хороброго запорозького козацтва з Польщею і Москвою яскраво свідчать про те, що свобода пишеться не пером на папері, а вогнем і мечем на всій ворожій території.

Ніхто не може доказати нам, українським націоналістам, що в минулому, при допомозі „школи й трибуни", Український Нарід почував себе хоч хвилину вільним і незалежним.

Поки тяжкий меч у могучій руці Святослава гуляв на просторах від Кавказу до Босфору, поки великі війська Святого Володимира були страшною загрозою для азійських володарів, поки хоробра дружина Данила і Льва уявляла зі себе непереможну силу українського народу, — до того часу, Українська Держава не тільки що існувала, а й була пострахом для лакомих на наші землі сусідів.

Боротьба не терпить перерви, а тимбільше гуманности. Цю істину найкраще можемо прослідити на висліді визвольної боротьби Великого Гетьмана Богдана. Поки він ішов шляхом до визволення свого народу з рабства при допомозі вогню і меча, до того часу політичні карти Української Держави були не биті. Але досить було Великому Богданові зробити тільки одно милосердя над Европою (задля польського короля Володислава IV.), як всі його успіхи були знівечені на 90 відсотків.

Геніяльний полководець, надзвичайний дипльомат, практичний фінансіст і знавець, гетьман Богдан не розумів одної істини: „що ворога мало є побити; його треба знищити".

А наслідком такого непорозуміння Україна мала: першу велику Руїну, Полтавську битву, знищення запорозької Січи, невдалу визвольну боротьбу 1917—1920 років та другу сучасну державну нашу руїну.

І от тут ми якраз підходимо до головного питання: в чім же полягає наше національно-державне нещастя? Сказати, що український нарід є не хоробрий — неправда; що з боку інтелекту убогий — те саме; що не є національно викристалізуваний і думати про це не можемо, бо історія нашого народу свідчить, що Українці в своїй визвольній боротьбі проявили максимум своєї націоналістичної боєвої енергії.

Так в чім же річ? Діло в тім, що ми завжди йдемо за „інтернаціоналізмами" гаслами: „полюби ближнього як самого себе".

Любити ворога, значить, бути його попихачем; а ненавидіти його значить, мріяти про визволення себе з його рабства.

Колиб запорозькі лицарі-козаки менше були оглядалися на „братів по вірі" й „братів по західній культурі", а більше дбали про свою національно-державно окремішність, то тепер цілий Український Нарід замість того, щоб гинути „под стенкою" та на польських шибеницях і тихо конати в мурах польських вязниць, чи на Соловках і в непрохідних тундрах Сибіру, — панував би на власній землі.

Провідники Українського Народу в минулім, як свідчить історія, робили непрощені помилки, а сучасні наші провідники, йдучи за своїми попередниками, перетворюють ці помилки в національний злочин.

Замість того, щоб підпалювати вічний огонь самопожертви, ненависти до ворогів-наїзників, готовість „здобути, або дома не бути" — наші провідники свідомо чи несвідомо отроюють серця маси чуттям шкідливого угодовства.

Невжеж вони думають, що читанням побутових книжок, виставами побутових драм, вечерницями та гуманним ліпанням язика можна здобути для свого народу національно-державну незалежність?

Ні, Українці! Таким шляхом здобувається тільки рабство, а не волю. Щоб волю здобути, треба закотити рукави, стиснути зброю в мозолистих своїх долонях, вискалити зуби ненависти і з чуттям страшної пімсти кинутися на своїх ворогів. Тільки в такій безмежній, повній ненависти боротьбі здобувається визволення...

Таку програму має ОУН, якому підлягає Українська Стрілецька Громада в Аргентині.

Не низькопоклонством, не толєранцією, а підготовкою своїх членів до кінцевої боротьби за національну волю і економічний добробут цілого українського народу керується Головна Управа Української Стрілецької Громади в Аргентині тепер і керуватиметься завжди.

Підготовити кадру майбутньої визвольної Армії, виховати її в дусі самопожертви і ненависти до ворогів-окупантів, з завданням „НАШОГО КЛИЧА" і з цього шляху він не зійде аж до осягнення нашої найвищої цілі...

В боротьбі здобудемо волю свою!... — („Наш Клич").

СПРАВЛЕННЯ ПОХИБКИ.

В протоколі головного екзекутивного комітету У. Н. Союза, проголошеному у „Свободі" ч. 187 з 11 серпня 1934, було подано, що збори Екзекутиви відбулися 27 червня, а мало бути, що збори відбулися **27 липня 1934.**

ПОДЯКА.

Я, нижче підписаний, член 54 від. У. Н. Союза, складаю щиру подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $50, котрі стали мені великою помічю у моїм тяжкім положенню. Бажаю У. Н. Союзови якнайкращого успіху. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Андрій Дячик,
Джерзи Сіті, Н. Дж.

СМАК ЧОРНИХ ЛЮДЕЙ.

У Танганіці над озером Вікторія (колишній німецькій кольонії у східній Африці) уладили виставу, що мала повчити тамошніх Муринів про новітні хліборобські методи. Щоби притягнути Муринів до вистави, уладили ще й забавовий парк. У парку давали кіно-театральні представлення з повчаючою програмою. Мурини лише з трудом дали себе намовити, щоби вийшли поглянути на „мувінг пікчер". Та як лише на білому полотні показалися мерехтючі світла фільми, всі мурини серед переполоху кинулися втікати з кінотеатру.

Зовсім інакше пішло по другому боці озера. Там для забави Муринів уладили конкурс краси муринських дівчат і жінок. Конкурс був справжньою атракцією. Пятьсот темношкірих вояків, усі вищі як на шість стіп, зодягнені в шкіри леопардів, машерували під проводом свого ватажка багато миль, щоби очима знавців приглядатися краєвим красуням. А потім, налюбувавшися красою землячок, заімпровізували на радощах іще власне представлення з муринськими танцями та співами.

БІБЛІОТЕКИ В ПАРКАХ

(За Йос. Томасом).

У парку Марії Люїзи, найбільшому городі Севілі, який засновано тому 40 літ, росте багато помаранчевих дерев. Їх достиглі овочі вилискуються наче золото. На Пляца Амеріка сходяться головні дороги парку. Тут також росте багато помаранч. В огороді побудований бар із мальованими помаранчами в рамцях листя та цвітів. В перегородках поуставлювана скляна, порцелянова та металева посудина, що вилискується від чистоти. Коли хочете, бармен зірве з дерева свіжу помаранчу, яка вам подобається, розкрає, вложить обі половини до ручної праси та видушить сік до склянки. Потім додасть дві-три ложечки спорошкованого цукру та доллє студеної як лід води. Переллє все до металевої посудини, в якій мішають кактелі, та потрясе тим хвилину. Вистало би оставити напиток у склянці та замішати ложечкою. То може вистарчило би в інших краях, в Андалузії ні. Тут усе мусить мати своє темпо, свою силу, свою душу. Потім бармен виллє це до склянки та подасть вам найлагіднійший напиток, який можна дістати в Еспанії.

Сонце пражить. Сядете собі в плетеному кріслі під деревом, де приємний холодок, і гасите спрагу. Самособою, що після першої склянки скажете дати собі другу. Грамофон грає гарні андалюзійські пісні, при яких можете забути ввесь світ.

Із Пляца Амеріка розбігаються дороги по всьому парку, який є такий великий, що чужинець у ньому заблукається. Дерева й кущі тут великі. Нараз з бічної стежки, скритої серед зелені, чути дівочий голос:

„Ме вуельто льока пор еса кіміка!" (збожеволію від цією хемії). Це вчилися там дві студентки университету. Тут же статуя з написом: „Бекер 1836—1870". При підставі памятника лежить жінка з ножем у серці, а біля неї лук і сагайдак. З другого боку закрадається Амор з луком і стрілою, цікаво згинається, а під ним на степенях сидять три молоді жінки, певно особи з Бекерових новель. Група повна життя, а білий мармор виступає плястично в слабому світлі.

Побіч є мармурова етажерка з перегородками, а в них усі твори письменника. Кожний може тут зайти, відпочати собі на марморній лавочці та вибрати собі якунебудь книжку, щоби собі прочитати. Ніхто тут не наглядає, а всеж книжки не пропадають. Трохи ті книжки подерті, виваляні, пізнати по них, що досить їх читають. У деяких книжках можна знайти заставки; видно там читач перестав читати й вернеться на другий день. На книжках печатка „Аютаміенто де Севіля — Бібліотесес де Паркс і Жардін". Громада дбає про памятник і вимінює знищені книжки. Севіля вміє пошанувати своїх поетів оригінально, чого мабуть не подибле-те ніде́нде в світі. Не вдоволяється табличкою на розі вулиці, а в парку робить доступними для всіх письменникові твори. І все подибле-те тут людей, що читають Бекерові твори. Таких затиш, присвячених письменству славних авторів, які народилися в Севілі або там жили, є в Парку Марії Люїзи пять. При кінці довгої евкаліптової алеї є інший самітний куток, удержаний дбайливо й естетично. Велике півколо, виложене колировою майолікою й обведене низьким, також майоліковим муром, по-при який є сидження. Посеред півкола є посудина спокійної води, окружена цвітами. Позаду підвищена доліжка з камінними сидженнями та фонтана, до якої з марморної стіни спадає вода. По боках фонтани є дві марморні етарежки, з перегородками, а в них книжки. Ціле півколо окружене високими деревами. На стінах фонтани колирова мозаїка: човни на морі, вітрила, видуті вітром. Під образом напис: „Ун місмо Аліенто Імпульса ляс дос Веляс" — той сам легіт видуває два вітрила. Це натяк на двох братів письменників, яким присвячений цей милий закуток. На стінах мозаїковий напис:

„Серафимови та Якимови Альварозам Квінтеро, славним драматургам, Севілля, їх адоптована мати, присвячує той памятник у доказ вдячности, бо в сто песах, славі еспанського театру зобразили душу цариці Гвадалькивіру".

Біля того напису є портрет обох братів і назви їх пес. Уся прикраса виконана дрібною мозаїкою синього, зеленого, жовтого та брунатного коліру. Заходять сюди багато читачів і вибирають собі книжки з перегородок етажерок. А сторожа не видати.

В іншому місці знову марморний стовп із погруддям і з підписом: „Мас і Прат". А перед статуєю камінні сидження і знову етажерки з книжками того письменника.

Знову в іншому зарослому кутку звичайний стовп із білого мармору з написом: „А Хозе Марія Ізкієрдо". По боках дві етажерки книжок і сидження.

Та найприманчивіший куток, присвячений славному Мігуелеви де Сервантес Саведрі, авторови безсмертного Дон Кіхота. Закритий чатинними деревцями, попідтинаними по правилам закордонного городничого мистецтва. Є тут чотири, в каблук вигнені сидження з барвної майолики, два та два проти себе, а посередині крісла́те дерево, окружене цвітами. Сидження та їх спинки зроблені з барвних табличок, а на кожній з них є образок, що зображує якусь сцену з Дон Кіхота. На кожному сидженні є 131 образків, усіх разом 524, а майже кожний інший. Лицарі, селяни в синіх штанах по коліна, голови ослів і коней, вітраки, домики, вертепи, дерева, ріка, човни, все тут є та манить очі найріжнішими барвами й красою.

Ті образки це ілюстрації книжок про „Ель інгенуозо Гідальго Дон Кіхоте де ля Манча", що поукладані в двох марморних етажерках, поставлених по боках сиджень. Між книжками є теж життєпис Сервантеса. На етажерках виписані головні дати з бурхливого життя поета: 1547 Альколя де Генерес, 1564 Севіля, 1571 Лєпанте, 1575 Арджель, 1604 Толєдо, 1616 Мадрид.

Сервентес жив у Севілі замолоду, а першу частину „Дон Кіхота" написав пізніше у вязниці і видав у 1605 році. Дістав тоді за свій твір такий малий гонорар, що міг за ті гроші жити лише короткий час. Щойно пізніше, як став радником і його відносини поліпшилися, докінчив „Дон Кіхота" та писав інші книжки.

У Севілі майже нема памятників на тісних вулицях і малих площах, за винятком Пляца Нуева. Та місто зуміло в своєму чудовому парку пошанувати память великих письменників способом, невідомим ніде́нде в світі.

Обережний.

Залізничник побачив чоловіка, що йде залізничим шляхом:

— Пане, що ви тут робите?

— Справджую, чи шруби та пороги сильно прикріплені, бо завтра туди їхатиму залізницею.

ПРОГРАМА ЮВИЛЕЙНОГО СВЯТА В СТЕМФОРДІ

50-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В АМЕРИЦІ буде відсвятковане торжеством на ґрунтах Української Католицької Вищої Школи в Стемфорді в День Праці

В ПОНЕДІЛОК, ДНЯ 3-ГО ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER) 1934 РОКУ.

НАМІЧЕНА ПРОГРАМА ЦЬОГО СВЯТА ТАКА:

Год. 10:00 рано Архієрейська Служба Божа з пристоящими і діяконами. Проповідь по українськи виголосить **Преосв. Кир Константин,** по англійськи для молоді **о. д-р Степан Тиханський. Щоби проповіди могли вислухати всі учасники,** будуть уставлені **електричні голосники.**

В часі Служби Божої буде співати **мішаний хор,** зложений з хорів при українських католицьких церквах з околиці Ню Йорку під управою **п. Андрія Ґели** з Джерзи Сіти.

Для забезпеки вірних перед можливим дощем буде поставлене шатро на ґрунтах школи перед престолом, в якому правитись буде Служба Божа.

Після Служби Божої на ґрунтах школи і в окремім будинку побіч школи буде ПЕРЕКУСКА на пікніковий лад. Там будуть також холодячі напитки. Хто хоче, може привезти собі харчі з дому, або купити в будинку коло школи через дорогу.

Порядку на ґрунтах буде доглядати від суботи вечора аж до кінця свята Січ з Филаделфії під проводом **кошового Волчанського.**

У великій салі прилюдної Стемфорд Гайскул, недалеко нашої школи, **відбудеться вистава „БУВАЛЬЩИНИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ В КАРТИНАХ".** Масові сцени будуть віддані членами хорів з Джерзи Сіти, Ню Йорку та Бруклина, а крім цього у виставі беруть участь наші пп. дякоучителі з околиці Ню Йорку. В масових сценах виступають хори. **Чета копальників** (майнерів) буде мати **правдиві убрання майнерські.**

З огляду на великі кошти видовища вступ на виставу від особи буде 75 центів.

З Ню Йорку (стація Ґренд Сентрал, шлях Ню Гейвен енд Гартфорд) **виїде до Стемфорду в день свята окремий поїзд (Ukrainian Special) в годині 8:20 рано** (літний час). **Ціна $1.35 в обі сторони. Поворот в годині 6:20 ввечір зі Стемфорду.** 188,-

---

М. Кольцов.

ЩО РОБИТИ З ЕЛЄКТРИЧНОЮ ЖАРІВКОЮ?

Питаються мене, що робити з електричними жарівками.

Відповідаю:

— Найкраще вживати їх до вбивання цвяхів. Та неменше вигідно тими жарівками товкти горіхи. Колиж нема горіхів, що також може статися, жарівки служать у культузних домах за притискачі на столі. Самособою, електрична жарівка є неоціненим причандалом при суперечці в спільному домі.

Питаються мене:

— Як найкраще вживати вельосипеду?

Відповідаю:

— Нема нічого простішого. Розібрати рами, повитягати дроти — з того й іншого можна зробити гарне діточе ліжечко з сіткою. Гумовий обруч дасть кілька пар підошв, ну, а з сідла буде кілька пар обцасів. Решту як металеві відломки віддасться до дбайливих рук „Утільторгу".

Питаються:

— Що робити з ножиками до голення?

Відповідаю коротко та ясно:

— Вживати внутрішньо, бо залізо скріплює організм. Що буде різати в жолудку, не треба боятися, бо ножики дуже тупі.

Питаються мене:

— До чого вживати молодих большевицьких інжинірів, що саме скінчили техніку?

Відповідаю:

— При нашому запотребуванню молодих фаховців можна їх ужити якнайріжніше. Інжинір може бути управителем діточої щкілки, може видавати перепустки в контрольній будці, пекти яблука для буфету або вкінці помагати в конторі.

Гість підчас обіду до господаря дому:

— Який гарний, смачний обід! Я рідко коли такий їм.

Господарів синок:

— Ми також, прошу пана!

Добре зрозумів.

Судця: — Чи обвинувачений може щось додати для своєї оборони?

Обвинувачений: — Що? Ще маю додавати? Я вже пятьдесять долярів дав мому оборонцеви!

НАЙБІЛЬШІ ЛІКАРСЬКІ ГОНОРАРІ В МИНУВШИНІ.

Перші вістки про лікарські гонорарі походять із перших століть старохристіянської доби. Ті вістки дуже неточно могли говорити про відношення лікаря до хорого, бо звичайно лікар був і священиком. Точнійші вістки про лікарські винагороди знаходимо в літописах европейських і азійських культурних народів.

І так один володар на Сході в 358 році перед Христом заплатив за лікування свого сина, наслідника престола, таку суму, що нині рівналась би 100 тисяч золотих долярів. Такому лікареви вистарчав уже один такий хорий, щоби мати вповні забезпечене життя.

Римський цісар Клавдій у 50-тому році перед Христом мав уже постійного придворного лікаря. Річна платня того лікаря на нинішні гроші виносила 26 тисяч золотих долярів. Історик Пліній каже, що лікареви за лікування одної недуги давали суми грошей вартости нинішніх около 8,000 золотих долярів.

Що лікарям платили давніше ліпше ніж сьогодня, це доказує одна пригода з 9. століття після Христа. Домашній лікар одного каліфа, як вилічив свого пана, уладив бенкет, у якому взяли участь кілька тисяч людей. Хоч каліф завдячував лікареви життя, то його так розсердило це, що лікар уладив такий бенкет, що відібрав йому ввесь маєток. Самособою каліф зробив це тому, бо його сердило, що й лікар важився уладити такий виставний пир, який досі уладжував лише каліф.

У початках 14. століття лікарське знання було фільософічною наукою та строго відділене від хірурґії. Себто хірурґія була практичним знанням.

У новіших часах велитенський гонорар, просто казочний, заплатила російська цариця Катерина Друга англійському лікареви Томі Біндсделеви. Він за сім інекцій одержав 40 тисяч золотих долярів, із того 10 тисяч за кошти подорожі, а дві тисячі річної ренти та крім того баронат і титул першого придворного лікаря. І французький лікар Герен одержав велику заплату 30 тисяч золотих долярів й іменували його бароном. Він лікував цісаря Йосифа II. перед смертю, та всеодно цісар помер до чотирох днів.

СУДИ ДЛЯ РОДИННИХ СПРАВ.

Так звані суди для хатніх або сімейних справ — установа порівнюючо недавня. Ще яких двацять літ тому такі справи, як жалоба родини чи жінки, що їх покинув або не хоче удержувати батько чи чоловік, або питання догляду за дітьми, коли батьки розійшлись, ішли перед звичайний суд, у якому просто, як у кожнім суді, і прилюдно, як на кожній судовій розправі, доходили, хто саме винуватий, і винуватого по закону карали. Але яких двацять літ тому деякі судді та громадські діячі, що краще розбирались у соціольоґії та суспільній психольоґії, стали додумуватися, що нещасливе подружнє і сімейне життя не тільки що просто не підходить під параґрафи законної вини і кари, а передовсім, що звичайно судова процедура не зарадить його громадським наслідкам. Кримінальна статистика показала, що більш ніж половина так званої злочинної дітвори, запертої в „домах поправи", реформаторіях, виросла на ґрунті сімейного розкладу у таких родинах, де батько або мати покинули дітей або не дбали про них, або жили розєднані, в неустанній гризні, у взаїмних докорах, і очевидно діти виростали собі самопас, не тримаючись хати та без доброго прикладу в хаті. Звичайно, коли справа доходить до злочинства, то й без кримінального суду не обійдеться, але у великій більшости випадків важніша річ ті погані відносини в родині і в хаті направити і наладнати, ніж когонебудь за них карати або прилюдною розправою на суді до всього лиха добавляти ще скандал. З того погляду виросли окремі суди для хатних та сімейних справ, яких головне завдання є мирити та полагоджувати родинні роздори й драми життя. Не всюди ще є такі суди, але число їх і функції зростають з кожним роком.

Типічним для того роду установ у великому місті є суд для домашніх справ, „Корт оф доместик рилейшонс", у Филаделфії. Він займається власне справами родин, котрі батько покинув або відмовляється удержувати, доглядом над бездомними, покинутими та нешлюбними дітьми, щоб примусити батька опікуватись ними, справами всяких гострих незгод у подружу чи родині і такими іншими справами. В більшости випадків жалобу робить жінка або мати. Коли потрібна негайна матеріяльна поміч, суд старається її зараз дістати з відповідних добродійних товариств, а далі довідується про цілу історію родини, її господарські відносини і хатне життя, заробітки чоловіка, тощо, розпитує його самого і перше всього старається полагодити справу мирним способом, щоби без пониження й огірчення судової розправи чоловік повернувся до родини та давав їй засоби до життя. Досвід таких судів показує, що дуже часто причиною сімейного розкладу є слабість. Слабість дуже часто буває причиною „лінивства", „волокитства" і таких інших недомагань у чоловіка, на якого жінка й діти мусять жалуватись аж у суді. Тільки коли обвинувачений не хоче прийти або коли зовсім рішучо відмовляється виконувати свої обовязки супроти родини, тільки тоді конечною є судова розправа і навіть арештування, щоб обвинувачений не втік. Навіть у випадках судового засуду він може бути кожного часу відкликаний, якщо прийде до замирення і покривджена сторона згодиться. Розуміється, успіх такого суду залежить у великій мірі від особистих прикмет судді, чи він уміє підійти до справи з людського становища, зрозуміє людей і вміє на них вплинути та переконати їх.

ФЛІС.

"Що ти такий сумний нині, Петре, при понеділку?

— Уяви собі, я нині остався без цента. Вчора я пішов із моєю дівчиною на прохід і спитав її, чи не поступила би зі мною на вечерю до гостинниці. Не хотіла, та вкінці я її вговорив. Ми пішли на вечерю. Тепер подумай: вона зїла дві вечері! А що мені прийшло би було заплатити, якби так вона була голодна!

СВІТОВА ВІЙНА ДВАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ. — 26. ЛИПНЯ. АВСТРІЙСЬКО-СЕРБСЬКИЙ РОЗРИВ.

(18)

Австрійсько-сербські дипльоматичні звязки перервано. Ситуація стала дуже напружена й чулося вже, що наступає величезна буря. Барон фон Шоен, німецький амбасадор у Парижі, зявився у французькому міністерстві справ закордонних, щоб мати нараду з французьким міністром. Фон Шоен просив, щоб Франція старалася стримати Росію від виступу, бо лише це, мовляв, забезпечить спокій і мир. Але Німеччина відмовлялася зробити те саме у Відні.

В Лондоні король Юрій заявив князеви Генрі, братови кайзера: „Ми зробимо все можливе, щоб утримати мир; ми лишимося невтральними й не будемо воювати". Ці слова короля зателеграфовано до Берліна й тепер імперський канцлер Бетман-Гольвеґ рішив, що він може робити, що лише захоче. Він тепер не боявся того, що Анґлія виступить проти Німеччини й він був певний, що Анґлія не приступить до війни.

Тимчасом по Европі кружляли ріжні чутки. Говорили, що вже війна рішена. З другої сторони говорили, що Сербія й Австрія вже примирилися, бо Сербія дала задовольняючу відповідь Австрії й т. д. Говорили також, що Сербія й Австрія вже таємно змобілізували свої війська, а російський цар наказав перевести частково мобілізацію 1,100,000 армії. Ніхто властиво не знав, що робиться в таємних дипльоматичних лябораторіях.

Англійський морський штаб розіслав телеграми до воєнних кораблів своєї фльоти, які були на маневрах, щоб усі кораблі вернулися до Портленду за вуглем, а потім мали виплисти на Німецьке море на морські вправи. До Портленду прибуло 28 величезних панцирників та кількадесять інших воєнних кораблів. Тут фльоту приводили поспішно до боєвої готовости й стримували від виходу на море. Хмари над Европою густішали.